

Драги пријатељи песничке речи,

Било једном једно време Песме, била једном једна Песникиња. Време, када „људи нису знали да иду голи, / када је огањ био скупљи од злата“, време сањања и „звонке градине речи“, време исконске вере у књиге, време у којем је стих одјекивао далеко. Било је то време, у којем је била једна Песникиња, коју су волели многи, и чији стихови су носили са собом свежину света, исконску племенитост, и гласно, громко: „верујем у небеса лепоте“, „верујем у безазленост људи, змија и звери“, и „верујем у духове који живе у осмесима“. Где год да се појавила, Песникиња је будила скривену песму: у деци, младима, природи, биљкама, животињама, одраслима, био је то позив на чудесни покрет душе и духа. Њен глас, чак и у позној старости ведар, певљив, мекан и свilen, благо подрхтавајући као травка, као да је позивао сваког ко би га чуо на то, да учествује у великој свечаности званој: ослушнути песму и допустити души додир стиха. И њен стих је будио многе и много, и сви су се одазивали на њега, жељни догађаја и доживљаја у души.

*И од тог додира дође до споја
мене и неког звезданог света –
не знам са којом од безброја
маглина, звезда и планета,
с којом од дуга.*

О чему год да је писала та Песникиња, писала је тако да привидном једноставношћу стиха допре до другог, и покрене у њему лавину емоција и ковитлаце подстакнуте мисли. Јер, најтеже је сачувати једноставност речи и не подлећи терету властитог знања и мудрости, а она је то и те како добро знала. Због тога су је и волели и данас је воле многи читаоци, а неправедно јој замерали управо исти онакви који су се некада замерили једној Исидори Секулић због њених изузетних „Сапутника“. Завршивши неколико разреда основне школе у чудесној Бранковини чије већ име носи у себи нешто симболике, Песникиња као да је била већ одшколована да брани Песму од „малодушних, призмених и равнодушних, злорекних и злотворних“, а у име непрестаног и вечног полета у висине. Њени стихови су у себи носили необично разумевање за начин на који велике тајне пулсирају у малим, оку невидљивим световима, за поражене, небрађене, заборављене, занемарене, пређутане, саплетене и прегажене, за оно што нам је рођењем свима једнако дато – а на шта обично сви заборављамо. Чега год да се дотакне, њена Песма као да је у свом додиру носила усхићење, као да у свакој ствари, са детињом радозналошћу, сагледава чудо природе и постојања у целини. А и када је писала о пролазности, о смрти, о нестајању, о осуђености свега овоземаљског на ишчезнуће, увек је изнад њених стихова, чак и безгласно провејавао онај чувени стих из ране песме „Змија“: „Сунце сија“. Бескрајно поверење у вечну обнову свега и у могућност трајања душе у хиљаду њених разноврсних облика као да је лебдело над сваким:

*обузме ме страх,
и та ако и звезде једном,
у вечности доба глухо,
постану прах
и пухор.*

Чак и када је сама говорила о властитој смрти, у тим изјавама није било страха ни од чега другог осим од напуштања ствари које су „сунцем и месечином обасјане“, осим од напуштања тог „Сунце сија“:

Смрт нам је непозната. Од ње се плашимо, јер жао ми је отићи са света сунцем и месечином обасјаног. Од заседа у животу, у планини, у шуми, у раду, од умора, болести, напрезања, не бојим се ...

Било једном једно време истинских поштоваоца Песме, била једном једна Песникиња из Несна, велика учитељица мудре једноставности, која је за собом оставила преко две хиљаде стихова и живела довољно дуго да својим осмехом искомске ведрине испод високих јагодица пропрати одјек своје песме у бројнима.

А онда је Песникиња заувек отишла, записавши пет година пред свој одлазак тестаментарне речи песме „Неће ме бити“. Било је то управо оних година, када су многе ствари овде почеле да одлазе и да неповратно нестају. Земља, у којој је рођена Песникиња, и којом је са својим песмама путовала, попуцала је по својим шавовима, и распала се на делове који нису могли схватити да су до малопре говорили истим језиком и да су од исте тканине кројени;

*Однекуд издалека, разбојнички
туђинац, неки вихор задува...
крсташу науку прекиде се уже
и он у мравље сруши се поворке,
измаглица се у сузе згруша,
још тврђе поста срце оскоруша
и још горча чемерика горка.*

Свет у којем је некад живела Песникиња више није био исти, и, као што се и он драматично мењао, раскројем граница и човечности, остављајући за собом само згаришта лепоте, тако није био исти ни свет књиге и песме.

Деценије и деценије након њене смрти, ствари су постепено драстично почеле да се мењају: док су прозне књиге, а посебно романи, могли и даље пронаћи своје читаоце у ретким књижарама на површини земље, простор за песничке књиге постао је резервисан искључиво за подземље. Ко је хтео да дође до песничких књига, морао је да се спусти дубоко под земљу, ризикујући много тога, не би ли тамо, у тишини њене утробе, и мраку, одао своју тајну почаст Песми. Подземље је исто тако постало резервисано и за ретке, смеле издаваче који су се усуђивали да објављују песничке књиге, док су са површине земље одјекивала ковачница табака и табака нових делова траженог, брзојестивог романеског штива. И тако је наступило време парадокса: ако хоћеш да одеш по светло, по оно „Сунце сија“ из Песникињине песме, мораш да сиђеш у подземље. Тако је сваки истински љубитељ поезије и песник, постао попут Орфеја.

Песници јесу вечни изгнаници света, песник је, као што рече Марина Цветајева, странац и у својој сопственој кући, мање-више црна овца, ма где био. Ипак, тајна поезије је у њеној безвремености и њеном свеприсуству, без обзира на доба у којем живимо и околности које њим управљају, без обзира на сва песничка „странствовања“ и неприпадања. Због тога је светло Десанкине песме и данас овде међу нама, да нам обасја пут до скривених, малих ствари и микрокосмоса, и да нам саопшти да све има смисла. И под земљом, и над земљом, и међу звездама. То су њене вечне *благости*.

Ана Ристовић

У Бранковини, 16. маја 2018.